

– בדברי התוס' כאן שהשמן נחשב משקה, מלבד אם נקרא ונימוח – ע' בשו"ת פנים מאירות ח"א פד; חדושי הנצי"ב כאן; אור שמח טומאת אוכלין א, יט; אגרות משה יו"ד ח"ב כא; מצות ראייה או"ח קנח, ד; דבר שמואל, וביוסף דעת מנחות ל–לא בסיוכומים.

חוקן מטבול יום – רש"י מפרש, משום שדברי תורה אינם צריכים חיזוק, לכך לא הוצרכו להאליים את טומאת מגע טבול-יום (וכן כתב מהר"ם חלאווה. ויש שהעירו על טעם זה – ע' רש"ש כאן; אור שמח הל' אבות הטומאה ת,ח).

והמאירי כתב: מפני שטומאת טבול יום קלושה, לפיכך אין המשקים הנוגעים בו נעשים תחילה (וע' גם בהקדמת הרמב"ם לסדר טהרות, כד).

דף טו

חבית של תרומה שנולד לה ספק טומאה... רבי יהושע אומר: אם היתה מונחת במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה ואם היתה מכוסה – יגלנה. מפשט דברי רש"י משמע שרשאי לעשות כן ואינו חייב. אך יש אומרים שבדוקא יעשה כן לגרום לה טומאה, כדי שלא תישהה אצלו ויבואו בה לידי תקלה שהרי תרומה תלויה אסורה באכילה ובזילוף ואין בה שום שימוש, וכשהיא טמאה ודאי – מותרת בזילוף [אם מזלפה לאלתר ע' להלן כ:]. (כ"מ מלשון רבנו חננאל וכן דייקו מרש"י בבכורות לג: ד"ה רבי יהושע. וכן נראה מדברי הרדב"ז הל' תרומות יב, ג. וע' במפרשי המשנה תרומות ח, ה; רימב"ץ שם יא. וכן צדד בחזון איש קכד; סב, יג). יש מי שכתב שלא אמר רבי יהושע אלא להניחה במקום התורפה שהוא חשש טומאה רחוק, אבל לטמא בגרמא קרובה אסור (עפ"י מאירי נדה ז. מש"כ 'חששא רחוקה' נראה שאין הכוונה שהיא אפשרות רחוקה אלא שהטמאה רחוקה ולא מיידית).

מודה רבי אליעזר ורבי יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטרה יציל. כתבו אחרונים לדייק מכאן שאין חיוב שמירה על תרומה בפחות מרביעית. ומפרשים הטעם, כי חיוב שמירה נובע ממצות אכילה וקיום יעודה של התרומה, הלכך בפחות מכדי שיעור אכילה / שתיה, אין גם חיוב שמירה מטומאה או הפסד (ע' קובץ שעורים ודבר שמואל).

אי הכי האי מדבריהם, מדבריו מיבעי ליה. קושיא זו היה יכול להקשות מיד בתחילה, כשרצינו לפרש מדבריו דרבי יהושע גבי חבית של תרומה שנולד בה ספק, אלא 'שכך דרך התלמוד, כל מקום שיש ראיות לדחות דברי המקשה שתים שלש, דוחה באחת מהן ואע"פ שיש אחרות, וכשישתבר אחת ישיב אחרת' (רבנו חננאל).

לכאורה יש מקום לומר שלעיל דינו של ר"מ מיושב גם לר"א, שלא החמיר ר"א אלא בתלויה שאסור לשרפה, אבל חמץ שמיועד לשריפה – מותר. וזהו 'מדבריהם', שאף ר"א לא נחלק אלא בתלויה. משא"כ כאן כל דינו של ר"מ אינו אלא לר' יהושע.

אבל היאך נשרוף (כצ"ל) התלויה עם הטמאה שמא יבא אליה ויטהרנה. ע' מש"כ ביוסף דעת בכורות לד, שגם אם בפועל לא יתברר הספק לעולם, כגון בערב שבת שאין אליהו בא, והתרומה תתקלקל אם תישאר יום אחד – אסור לטמאה, כי אין הדבר תלוי באפשרות לבירור הספק בפועל אלא כל שהתרומה מצד עצמה אפשר שהיא ראויה – אסור לטמאה. ומיושבת בזה קושית הגרא"ו בקובץ שעורים כאן, הלא יש כאן 'ספק ספקא', שמא לא יבוא אליהו היום ואפילו יבוא שמא לא

יטהרנה – כי עיקר הענין שדין שימור נקבע לפי מצב התרומה האמתי, אם היא טמאה או טהורה, ולא לפי ההנהגה המעשית עם התרומה.

והנה משמע בתוס' שאם החבית נמצאת ברשות היחיד באופן שספק טמא, מותר לשרוף התלויה עם הטמאה. והקשה השפת-אמת מה בכך שספקו טמא הלא שמא יבא אליהו ויטהרנה. אך לפי האמור ניהא, כי באמת אין הטעם שמא יבוא כעת בפועל לטהר [אם משום ספק-ספקא כנ"ל, או מטעם אחר], אלא רק משום שיש צד אמיתי שהוא טהור כעת, אבל בספק ברה"י עשאתו תורה כודאי ואינו נידון כלל כספק.

– מבואר כאן שלדעת רבי יוסי אסור לשרוף תלויה עם טמאה, ואילו במשנה מפורש בדברי רבי יוסי שמוותר הדבר לרבי יהושע – כן הקשו בגמרא להלן (כ). ותיירצו שדברי רבי יוסי במשנה מכוונים לשיטת רבי שמעון שהוא מתיר זאת, וכך מתפרשים דברי רבי יוסי במשנה: אפילו לרבי שמעון שמיקל בדעת רבי יהושע, אינו מיקל אלא בשריפת תלויה עם טמאה, אבל לא בטהורה עם טמאה.

(ע"ב) 'מתניתין באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דרבנן, ומאי מדבריהם – מדברי רבי חנינא

סגן הכהנים, ומחלוקת בשש אבל בשבע דברי הכל שורפין'. בשו"ת אבני נזר (אה"ע רפט) כתב שרבי מאיר ורבי יוסי נחלקו בשאלה הכללית אם דבר שאינו ראוי מצד איסור דרבנן, נחשב 'אינו ראוי' מהתורה. ע"ע בנידון זה במובא להלן עת: סוכה כג סוטה כד. ב"ק עא וב"ב פא.

אולם מדברי התוס' מבואר שסברת רבי מאיר להתיר איננה משום איסור דרבנן, אלא כל שהולך לאיבוד אין איסור לטמאותו. ולכאורה מבואר כן מהברייתא דלהלן כ: בערב פסח שחל להיות בשבת, שלרבי מאיר שורף הכל ביחד קודם השבת. וצ"ב בד' רש"י.

'... אבל בשבע דברי הכל שורפין. לימא מסייע ליה, הפיגול והנותר והטמא... ובית הלל אומרים נשרפין כאחת'. לכאורה יש לתמוה על השוואת הגמרא, הלא שם מדובר על קדשים שנפסלו לכך מותר לטמאם, ומה ראייה לאיסור חיצוני שחל על התרומה כגון חמץ בפסח.

ויש להוכיח מכאן שכל שנאסרה התרומה או הקדשים מחמת סיבה כלשהי, שוב פקעה מהם עבודת הכהונה, דהיינו דין אכילתם [שאכילת קדשים כעבודה היא. ע' להלן עב: ועוד], וכיון שכן הרי זה כפסול שאירע בקדשים מאחר ונפסלו מאכילה (עפ"י זכר יצחק ז. ופלפל שם לתלות זאת במחלוקת האמוראים אם חמץ בפסח איסור גברא או איסור חפצא. ע"ש. ויש לציין שבקובץ שעורים (אות עה) צדד לומר שתרומת חמץ לא פקעה ממנה מצות אכילה אלא שאין איסור חמץ נדחה מפני מצוה זו).

'לימא מסייע ליה, הפת שעייפשה ונפסלה מלאכול לאדם, והכלב יכול לאכלה, מטמאה טומאת אוכלין בכביצה ונשרפת עם הטמאה בפסח'. לכאורה יש לשמוע מכאן שמאכל שנפסל מאכילת אדם, ראוי הוא לקבל טומאה מכאן ולהבא, שאם אינו מקבל טומאה הלא פשוט שהיא נשרפת עם הטמאה כי הלא אינה מיטמאת כלל, ואין מכאן שום הוכחה לנידון חמץ בשעה שביעית אם מותר לטמאותו אם לאו. [ומהרישא אין ראייה, כי אפשר ש'מטמאה טומאת אוכלין' היינו טומאה שכבר קיבלה קודם שנתעפשה, שבזה ודאי לא פרוחה ממנה טומאתה שהיתה לה].

ואכן כך היא דעת הראב"ד (טומאת אוכלין ב, יד) ורמב"ן (חולין לד.) ורא"ש (בפירושו לחלה א, ח), אבל הרמב"ם כתב שכל אכל שנפסל מאכילת אדם, שוב אינו מקבל טומאת אוכלין.

ותירץ הצ"ח (אות ג) שהרמב"ם יפרש שזה גופא תירוץ הגמרא, **'שאני התם דעפרא בעלמא הוא'** ואין כאן קבלת טומאה כל עיקר, לכך נשרפת עם הטמאה.